

Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Баҳодуров Бехрӯз Файзуллоевич дар мавзӯи “Масъалаҳои Навсозии ҳаёти иҷтимоӣ-сиёсии Афғонистон дар солҳои 1933-1973” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00. 03 – таърихи умумӣ. - Душанбе, 2021.

Афғонистон дар ин давраи сарнавиштсоз ба арсаи рақобатҳои сиёсӣ, низомӣ ва иқтисодии кишварҳои ҳамсоя, минтақа ва қудратҳои бузурги ҷаҳон табдил ёфта, таҳти таъсири омилҳои дохилию берунӣ дар кишвар равандҳои мураккаб ва пурихтилоф ба амал омаданд, ки сабабгори ошӯбу қиёмҳои мусаллаҳона, табаддулотҳои давлатӣ ва инқилобҳо, ҷанги тӯлонии шаҳрвандӣ ва низоъҳои қавмӣ гардиданд. Дар шароити имрӯзаи рушди босуръати равандҳои ҳамгирӣ ва ҷаҳонишавӣ аксарияти кишварҳои ҷаҳон ба роҳ мондани ҳамкориҳои дуҷониба ва бисёрҷонибаро омили муҳим ва муайянкунандаи таъмини рушди иҷтимоӣ-иқтисодӣ, сиёсӣ, илмӣ-техникӣ ва фарҳангӣ медонанд ва дар сиёсати дохилӣ ва хориҷии худ роҳи наздикшавӣ ва рушди ҳамкориҳои судмандро бо кишварҳои ҳамсоя, минтақа ва ҷаҳон пеш гирифтаанд. Чуноне ки унвонҷӯ қайд намудааст, воқеаҳои фоҷиабори чор даҳсолаи охир – ҷанги тӯлонии шаҳрвандӣ, вуруди қувваҳои низомии Иттиҳоди Шӯравӣ, ташкили низомҳои ноустувори низомӣ-сиёсӣ ва суқути онҳо, ба сахнаи фаъолияти созмонҳои ифротӣ ва террористӣ табдил ёфтани Афғонистон, ба хоки кишвар ворид гардидани низомии Эътилофи байналмилалӣ зиддитеррористӣ бо сарвари ИМА ва шиддат гирифтани вазъияти низомӣ-сиёсӣ боиси руқуд ва фалаҷ гардидани иқтисоди кишвар, аз байн рафтани ниҳодҳои иқтисоди миллӣ, талафоти бешумори моддӣ ва маънавӣ, қурбонии оташи ҷанг гардидани аҳолии осоишта, фирори миллионҳо шаҳрвандони Афғонистон ба кишварҳои ҳамсоя ва давлатҳои дигар гардида аст.

Рисолаи мазкур дар роҳи дарки дурусти моҳияти равандҳои навсозӣ дар давоми солҳои ҳукмронии Муҳаммад Зоҳиршоҳ гоми нахустин мебошад, ки дар ин давра Афғонистон аз кишвари дорои низоми асримиёнагӣ ба низоми монархияи подшоҳии дорои Қонуни асосии асрӣ, парламенти доимамалкунанда ва амалан системаи бисёрҳизбӣ табдил ёфта буд, мусоидат хоҳад намуд. Унвонҷӯ аз манобеи таърихӣ ва осори муҳаққиқон ва донишмандони ватанию хориҷӣ фаровон истифода бурда, дар рафти таҳқиқот вазифаҳои зеринро ба ҳайси меҳвари асосии таҳқиқот мавриди пажӯҳиш қарор додааст- муайян намудани хусусиятҳо ва нуқсонҳои раванди навсозӣ дар давраи фаъолияти ҳукумати ислоҳоткоронаи Амонуллоҳон дар марҳилаи аввали навсозӣ дар Афғонистон; - таҳлили вазъи сиёсӣ иҷтимоии Афғонистон дар солҳои 30-ум ва нимаи аввали солҳои 40-уми садаи гузашта; - тавсифи таҳаввулоти иҷтимоӣ-сиёсӣ дар охири солҳои 40-ум ва ибтидои солҳои 50-уми Афғонистон; - ошкор намудани таъсири омилҳои берунӣ дар нимаи дуввуми солҳои 40-ум, ба хусус дигаргуниҳои ба амал омада дар ҷаҳон пас аз хотима ёфтани ҷанги ҷаҳонӣ ва авҷ гирифтани ҳаракатҳои миллӣ-озодихоҳӣ дар кишварҳои Шарқ ва таъсири онҳо ба вазъи дохилии Афғонистон; - мушаххас намудани ҳолати рушди парламентаризм дар ибтидои солҳои 50-ум ва нақши он дар навсозии ҳаёти иҷтимоӣ-сиёсии мамлакат; - муайян намудани заминаҳои ташаккули низоми парламентӣ дар Афғонистон, хусусиятҳои хоси вазъияти таърихӣ ва аҳамияти фаъолияти Шӯрои Миллии даъвати ҳафтум; - муайян намудани нақши омилҳои дохилӣ ва берунӣ дар қабули Қонуни асосии соли 1964 ва тавсеаи заминаҳои навсозиву ислоҳот дар Афғонистон; - ошкор намудани мақом ва нақши аҳзоб ва матбуоти озод дар рушди ғояҳои навсозӣ ва ширкати онҳо дар равандҳои навсозии баъди қабули Қонуни Асосии соли 1964. Равандҳои навсозии ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии Афғонистонро дар давраи ҳукмронии Муҳаммад Зоҳиршоҳ (1933–1973)-

ро объекти таҳқиқ ташкил медиҳад. Асосҳои методологӣ ва назариявии кори диссертатсионӣ бо дар назар гирифтани мушкилот ва гуногунҷанба будани мавзӯи таҳқиқ муайян карда шудаанд. Дар рисола усулҳои умумиилмӣ (анализ, синтез, ҷамъбаст, ҳулосабарорӣ, истисно кардан) ва усулҳои хоси илмӣ (таърихӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ, муқоисавӣ-таърихӣ, иҷтимоӣ, мантиқӣ, системавӣ ва шарҳу тафсири ва ғ.) мавриди истифода ба амал омада аст. Истифодаи усули таърихӣ ба унвонҷӯ имкон додааст, ки воқеаҳои ҳар як марҳилаи таърихро аз нуктаи назари давраи муайяни таърихӣ баррасӣ ва арзёбӣ намуда, дурнамои рушди онҳоро муайян намояд. Бар асоси усули муқоисавӣ-таърихӣ масъалаҳои дар диссертатсия гузошта шуда амиқ, ҳамаҷониба ва воқеъбинона таҳқиқ гардидаанд. Ҳулосаҳои илмии рисола дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибаи таърихи навсозии ҳаёти сиёсӣ-иҷтимоии Афғонистон пешниҳод гардидаанд. Лозим ба ёдоварист, ки рисолаи диссертатсионӣ қадами аввал дар таърихнигории муосири Тоҷикистон чиҳати таҳқиқи ҳамаҷониба, муқоисавӣ-таърихӣ ва назариявӣ амалии мавзӯи навсозӣ ва ислоҳоти ҳаёти иҷтимоӣ-сиёсии Афғонистон дар давраи ҳукмронии Муҳаммад Зоҳиршоҳ (1933–1973) 10 мебошад. Навгонии илмии диссертатсия аз он иборат аст, ки: - вазъи дохилӣ ва мавқеи дар сатҳи байналмилалӣ доштаи Афғонистон дар солҳои 30-70-уми асри XX аз лиҳози ба вучуд омадани зарурати татбиқи амалии сиёсати навсозӣ ва ислоҳот дар ҳар як давраи инкишофи таърихӣ ва мавзӯи доираҳои ҳукмрон ба равандҳои навсозӣ муайян карда шудааст; - омилҳои дохилӣ ва берунӣ таъсиргузор ба вазъияти сиёсии Афғонистон дар нимаи дуввуми солҳои 40-ум бахусус, таъсири дигаргуниҳои куллии ба амалномада пас аз Ҷанги Дуввуми Ҷаҳонӣ ва ҳаракатҳои миллӣ-озодихоҳӣ ба равандҳои навсозӣ нишон дода шудаанд; - заминаҳои ташаккули низоми ҳокимияти олии қонунгузор (парламент) дар Афғонистон, хусусиятҳои вазъияти таърихӣ ва аҳаммияти фаъолияти Шӯрои Миллии

даъвати ҳафтум (1949–1951) ошкор карда шудаанд; - нақши аҳзоб ва чараёнҳои мутараққӣ дар ҳаёти сиёсӣ дар охири солҳои 40-ум ва ибтидои солҳои 50-ум, бахусус дар ташаккули низоми ҳокимияти олии қонунгузор (парламент) дар Афғонистон муайян карда шуданд; - аҳамияти фаъолияти аҳзоби муҳолифи давлат ва истифодаи минбари Шӯрои Миллии даъвати ҳафтум барои таблиғи ғояҳои озодӣ ва мутараққӣ дар байни мардум тавсиф гардида аст; - омилҳои дохилӣ ва берунӣ қабули Қонуни Асосии соли 1964 ва нақши он дар тавсеаи заминаҳои навсозӣ ва ислоҳот дар Афғонистон дар даҳсолаи оянда муайян карда шудааст; - нақши аҳзоб ва чараёнҳои сиёсӣ ва матбуоти озод дар рушди ғояҳои навсозӣ ва ширкати онҳо дар равандҳои навсозӣ пас аз қабули Қонуни Асосии соли 1964 муайян гардидаанд; - самтҳои асосии сиёсати навсозӣ ва ислоҳот дар давраи «даҳаи Қонуни Асосӣ» (1964–1973) ва натиҷаҳои онҳо мавриди арзёбӣ қарор гирифтанд.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, ки 6 зербобро дар бар мегиранд, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст. Дар муқаддима мубрам будани мавзӯи тадқиқ асоснок шуда, сатҳи тадқиқи мавзӯъ, объект ва мавзӯи тадқиқ, робитаи таҳқиқ бо барнома (лоиҳа)-ҳои мавзӯи илмӣ, ҳадафи асосӣ ва вазифаҳои тадқиқ, асоси методологӣ ва назариявии кор, марҳилаҳои таҳқиқ, эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, давраҳои хронологии тадқиқ, навгонии илмӣ тадқиқоти диссертатсионӣ, пойгоҳи сарчашмавии тадқиқ, нуктаҳои илмӣ ба ҳимоя пешниҳод гардида, саҳми шахсии доктараби дараҷаи илмӣ, аҳамияти илмӣ ва амалии диссертатсия, тасвиби натиҷаҳои тадқиқоти диссертатсионӣ, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия муайян гардидаанд. Дар хулосаи диссертатсия хулосаҳои дар рафти таҳқиқи мавзӯъ ба даст омада ва тавсияҳо оид ба таҳқиқи минбаъдаи мавзӯъ оварда шудаанд.

Ҳамин тавр, диссертатсияи Баҳодуров Бехрӯз Файзуллоевич дар мавзӯи “Масъалаҳои Навсозии ҳаёти иҷтимоӣ-сиёсии Афғонистон дар

солҳои 1933-1973” як таҳқиқоти муваффақ, баанҷомрасида ва дар сатҳи баланди илмӣ таълифшуда ба шумор рафта, муаллифи он ба тамоми мақсаду вазифаҳои дар пеш гузошта ноил гардидааст. Диссертатсия аз оғоз то поён бар равиши таҳқиқиву қиёсӣ, хулосабарории мантиқии илмӣ ва навгӯӣ таҳия шудааст. Бархе аз камбудихои ҷузъӣ ва имлоӣ, ки ба назар меҳурад аҳамияти илмии диссертатсияро коҳиш намедиҳад ва он кори ба анҷомрасида ва мувофиқи талабот, меъёрҳо ва муқаррароти мавҷуда таҳия гардида, муаллифи он Баҳодуров Бехрӯз Файзуллоевич барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих, аз рӯи ихтисоси 07.00.03. – таърихи умумӣ арзанда мебошад.

Мудири кафедраи фалсафа ва фанҳои
гуманитарии Академияи идоракунии
давлатии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон,
номзади илмҳои таърих, дотсент

Ҷобиров Р.Ф.

Маълумот барои тамос:
Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе кучаи Саид Носир, 33
телефон: (+992)+992 (37) 224-17-86
Факс: (37) 224-17-86
Почтаи электронӣ: info@apa.tj

Имзои Ҷобиров Раҷабалӣ Фатҳуллоевичро
тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати кадрҳо,
коргузори ва корҳои махсуси
Академияи идоракунии
давлатии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Бобозода О.О.